

Vardedze

Centrs drošai bērnībai

Vardarbība pret bērnu – veidi, riska faktori, sekas Rīcība vardarbības gadījumā

Laila Balode
Mag.soc.d.

Ბarddedze

Centrs drošai bērniņbai

Vīzija:

Ikviens bērns Latvijā tiek mīlēts, aizsargāts, cienīts un aprūpēts, dzīvojot drošā vidē, kas brīva no jebkāda veida vardarbības.

Mēs specializējamies
bērnu seksuālas
izmantošanas
prevencijā

Ko mēs darām?

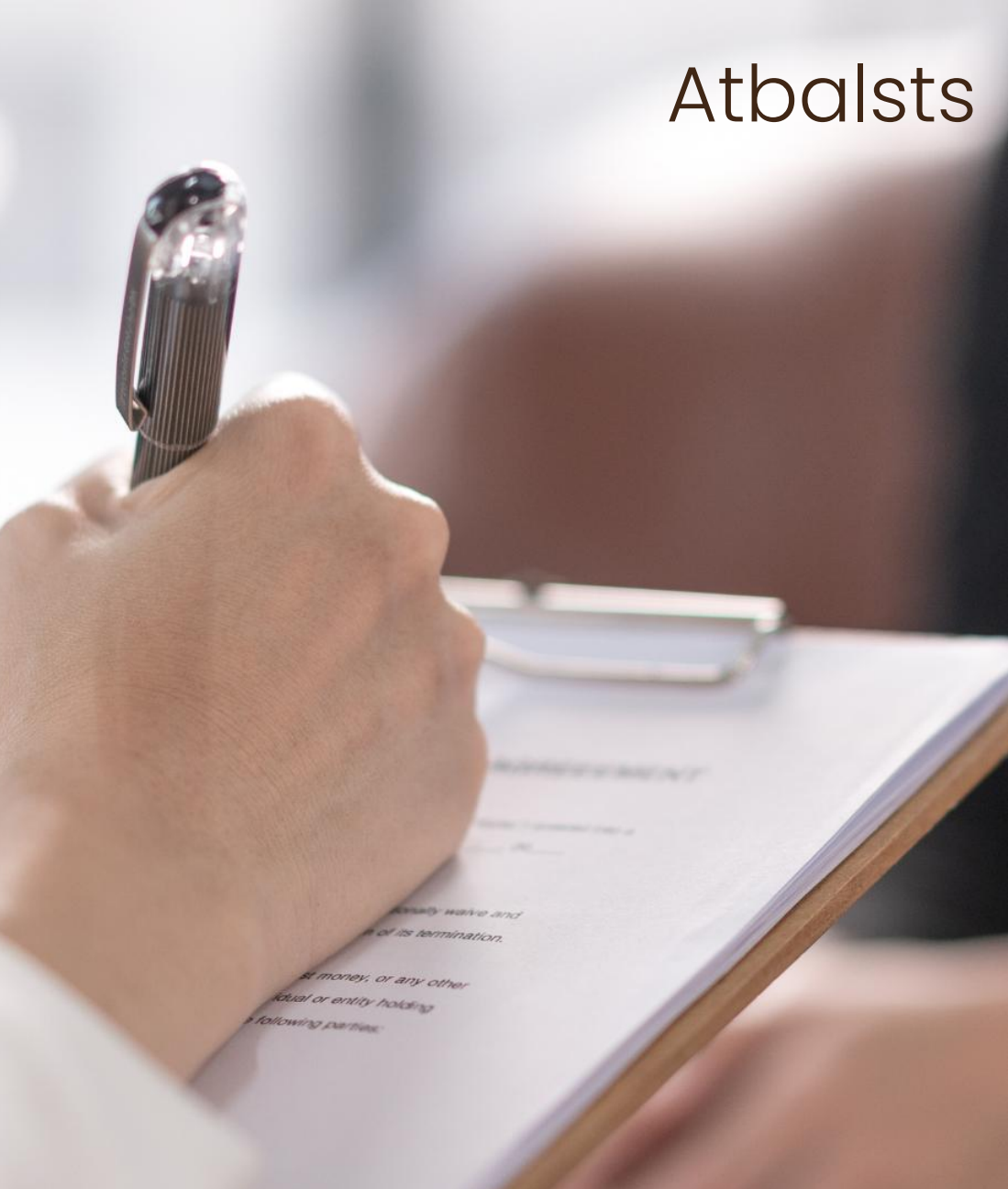
Interešu aizstāvība

Izglītošana

Atbalsts

Atbalsts

1. Psihologa konsultācijas

- Krīzes konsultācijas
- Atbalsta konsultācijas
- Terapeitiskās konsultācijas

2. Psiholoģiskā izpēte

- Emocionālās sfēras un attiecību izpēte
- Vardarbības pazīmju izpēte
- Intelektuālo / kognitīvo spēju izpēte
- Vecāku spēju izpēte

3. Starpinstitucionāla un ģimenes sistēmas sadarbība gadījumu risināšanā

- Starpinstitucionālu sanāksmju rīkošana
- Pārraudzība
- Bērna labāko interešu aizsardzība

Mūsu izglītojošās aktivitātes:

1. Džimbas drošības programma
2. Izglītojošas atbalsta grupas vecākiem
3. Mācību programmas profesionāļiem
4. Kampanjas un aptaujas
5. Mācību platformas

Vardarbības definīcija

- Visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, **seksuāla izmantošana** vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu
(BTAL)

- «Vardarbību pret bērnu veido visas fiziskās un/vai emocionālās cietsirdības (nežēlības), seksuālās vardarbības, novārtā pamešanas vai nolaidīgas izturēšanās vai komerciālas vai citādākas ekspluatācijas formas, kas var izraisīt reālu vai potenciālu kaitējumu bērna veselībai, dzīvībai, attīstībai vai pašcieņai, bērnam atrodoties **atbildības, uzticēšanās un/vai varas attiecību kontekstā**»

(PVO, Pasaules veselības organizācija)

Vardarbības veidi

1. Fiziska vardarbība pret bērnu
2. Emocionāla vardarbība pret bērnu
3. Nolaidība pret bērnu

Nolaidība>Pamešana novārtā>Bērna aprūpes pienākumu
nepildīšana

4. Bērna seksuāla izmantošana

5. Vardarbība kibervidē (tiešsaistē)

kibermobings, sekstings, viltus draugi

6. Vardarbība vienaudžu vidū –
ņirgāšanās/mobings/bullings/terorizēšana

7. Kaitējoša seksuāla uzvedība (KSU)

Vardarbības līmeņi

Bērns <> Bērns

Vecāks <> Bērns

Nometnes darbinieks <> Bērns

Nometnes darbinieks <> Nometnes darbinieks

Nometnes darbinieks<>vecāks

Nolaidība pret bērnu

13¹) **nolaidība** — bērna aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana vai pavirša, nevērīga pildīšana;

13²) **pamešana novārtā** — ilgstoša vai sistemātiska nolaidība pret bērnu, kas kaitē vai var kaitēt bērna attīstībai, vai rada bērnam fiziskas vai psihoemocionālas ciešanas;

13³) **bērna aprūpes pienākumu nepildīšana** — bērna fizisko, emocionālo, sociālo vajadzību, veselības aprūpes un izglītības nenodrošināšana, kā arī bērna vecumam neatbilstoša aprūpe, kas ilgtermiņā apdraud bērna veselību un attīstību;

Nolaidība pret bērnu

- fiziska nerūpēšanās;
- medicīniska nerūpēšanās;
- emocionāla nerūpēšanās;
- nerūpēšanās par pārtiku;
- bērna ilgstoša pamešana vienatnē;
- sociāla nerūpēšanās;
- nerūpēšanās par izglītību.

Riska faktori

Vardarbības veicējs-

Novārtā pamešanas pieredze bērnībā,

Atkarību izraisošu vielu lietošana,

Garīgas saslimšanas vai personības traucējumi.

Bērns-

Bērns ar veselības problēmām

Riska faktori

Ģimenes vide-

Nozīmīgas izmaiņas ģimenē

Bezdarbs, zemi ienākumi

Vecāki pārāk noslogoti darbā

Nespēja meklēt un pieņemt palīdzību

Ģimenes dzīves prasmju trūkums: neprasme izrādīt mīestību, cieņu, atbalstu, līdzjūtību

Riska faktori

Sociālais konteksts

Sociālo pakalpojumu nepieejamība

Tuvākajā vidē daudz riska faktoru

Aizpsriedumi un mīti par bērnu aprūpi un audzināšanu

Sabiedrībā pieņemošā attieksme pret vardarbību pret bērniem

Vecāku nolaidības sekas

Uzvedībā – miegains, neatbilstošs apģērbs..

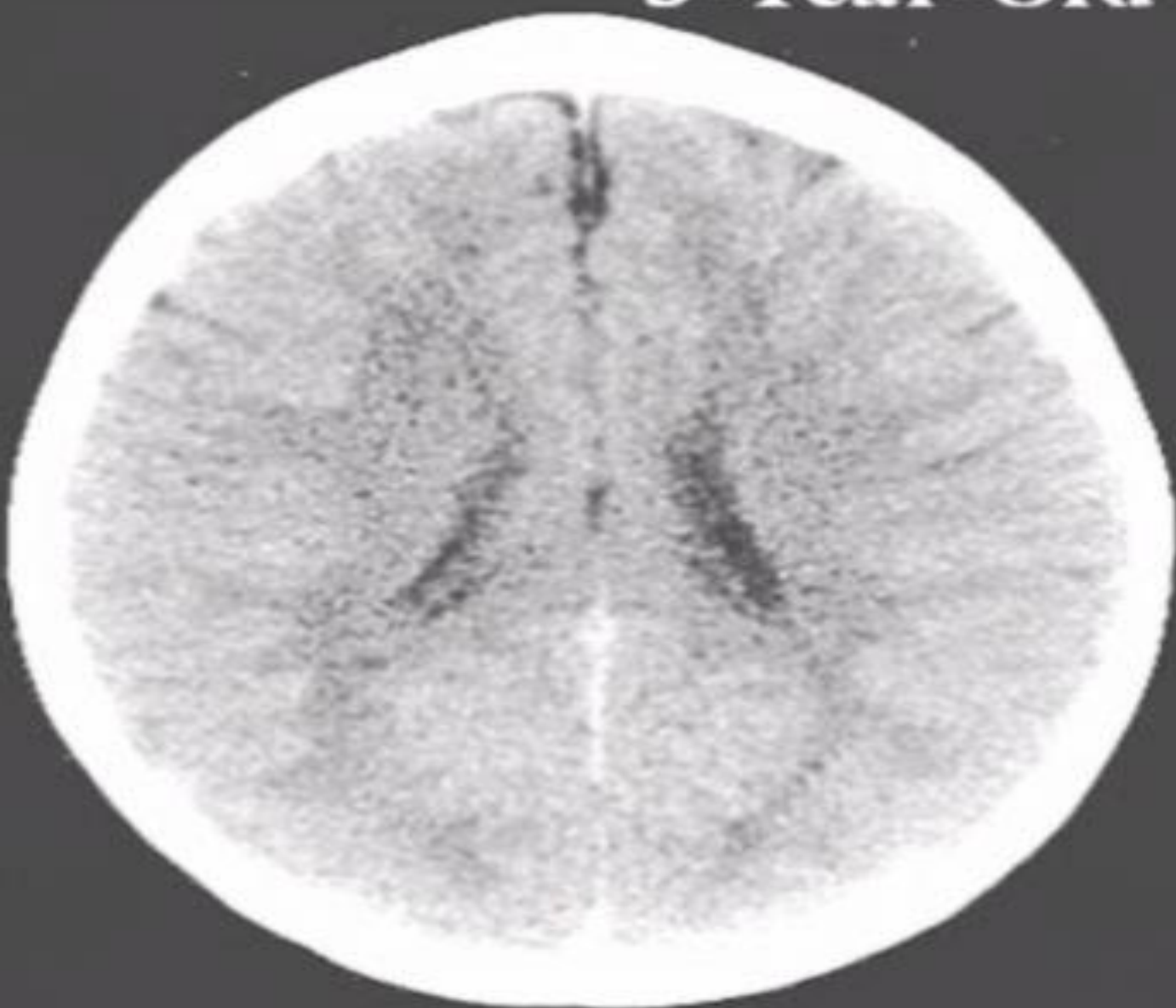
Sociālajā sfērā – grūtības veidot noturīgas attiecības, neuzticība, ātra attiecību veidošana...

Kognitīvajā sfērā – grūtības k koncentrēties, pedagoģiska ielaistība, nepietiekama izglītība...

Fiziskajā veselībā – daudz ielaistu somatisku saslimšanu, higiēnas problēmas, pedikuloze, izsalkums, attīstības aizture...

Emocionālajā sfērā – ierobežota spēja paust emocijas, trauksme, bailes, neuzticēšanās, problēmas ar pašvērtējumu...

3-Year-Old Children

Normal

Extreme Neglect

Emocionālā vardarbība

Bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot, lamājot, pazemojot, bērna klātbūtnē vardarbīgi izturoties pret viņa tuvinieku vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai) (BTA likuma 1.panta 12. punkts)

- draudēšana;
- lamāšana;
- nīrgāšanās;
- atraidīšana;
- ignorēšana;
- pazemošana;

Riska faktori

Vardarbības veicējs-

Vardarbības pieredze bērnībā

Vāja impulse kontrole

Izteikta neelastība priekšstatos par sevi un citiem

Pieaugušais izturas pret bērnu kā pret nevēlamu

Bērns tiek uztverts kā mieru traucējošs, ļauns

Riska faktori

Bērns-

Bērns ar veselības problēmām

Bērns ar saskarsmes grūtībām

Bērns, kura temperaments ļoti atšķiras no pieaugušā temperamenta

Bērns ar problemātisku uzvedību

Riska faktori

Ģimenes vide-

Laulības vai attiecību problēmas

Skaitliski liela ģimene

Liela vecāku noslogotība darbā

Izolācija no paplašinātās ģimenes

Riska faktori

Sociālais konteksts–

Aizspriedumi un mīti par vardarbību

Emocionālas vardarbības sekas

Uzvedībā – nerūpēšanās par sevi, agresivitāte, pašdestruktīva uzvedība, atkarību izraisosšu vielu lietošana...

Sociālajā sfērā – grūtības veidot noturīgas attiecības, neuzticība, ātra attiecību veidošana...

Kognitīvajā sfērā – grūtības kocerēties, grūtības atcerēties, sliktas sekmes vai pārlieduliela centība un stress, ja nav cerēto panākumu, kognitīvie izkropļojumi...

Fiziskajā veselībā – miega traucējumi, ēšanas traucējumi, enurēze, aizkavēta fiziskā attīstība zīdaiņa vecumā, psihosomatiskas saslimšanas...

Emocionālajā sfērā – ierobežota spēja paust emocijas, trauksme, bailes, neuzticēšanās, problēmas ar pašvērtējumu, nejūtīgums, neuzticēšanās, traumēts paštēls, apgrūtināta emociju atpazīšana un regulēšana, dusmas un dusmu lēkmes, PTS...

Fiziska vardarbība

Bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai skaitā tabakas dūmu, iedarbībai (BTA likuma 1.panta 11.punkts)

- sišana
- purināšana
- dedzināšana
- kniebšana
- Griešana
-

Riska faktori

Vardarbības veicējs-

Vardarbības pieredze bērnībā,

Antisociāla uzvedība,

Vāja impulse kontrole,

Atkarību izraisošu vielu lietošana,

Pārliecība, ka fiziska sodīšana ir labākais veids, kā panākt bērna paklausību.

Riska faktori

Bērns-

Bērns ar veselības problēmām,

Bērns ar uzvedības grūtībām,

Bērns ar temperamentu, kas atšķiras no vecāka temperamenta

Riska faktori

Ģimenes vide

Liela ģimene

Nabadzība

Vairākās paaudzēs vērojami fiziskas vardarbības modeļi

Nozīmīgas pārmaiņas ģimenē

Fiziskās vardarbības sekas

Uzvedībā – mazkustīgums vai pārlietu liels kustīgums, apgresivitāte, nerūpēšanās par sevi, upura loma..

Sociālajā sfērā – grūtības veidot attiecības, neuzticība, tendence izolēties,...

Kognitīvajā sfērā – grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties...

Fiziskajā veselībā – miega traucējumi, traumas un savainojumi...

Emocionālajā sfērā – kauns, bailes, vainas izjūta, dusmas un dusmu lēkmes, vāja emociju kontrole...

Seksuāla izmantošana-

Jebkādas seksuāla rakstura darbības ar bērnu nolūkā sniegt vai gūt seksuālu stimulāciju vai seksuālu apmierinājumu, vai citādu labumu, ko veic **pieaugušais** vai **cits bērns**, kurš sava vecuma vai attīstības dēļ **atrodas atbildības, uzticības vai spēka pozīcijās** attiecībā pret upuri **ar fizisku kontaktu** vai **bez šāda kontakta** ar bērna ķermeni, tai skaitā **pakļaujot** bērnu **citu seksualitātei** vai izmantojot informācijas vai komunikāciju **tehnoloģijas**. (BTAL)

Seksuāla izmantošana-

Bērna Seksuāla izmantošana ir bērna iesaistīšana seksuālās aktivitātēs:

- ko viņš nespēj pilnībā saprast (atkarībā no vecuma),
- nav spējīgs dot informētu piekrišanu,
- kam bērns nav gatavs savas attīstības dēļ,
- kas ir likuma vai sabiedrības tabu pārkāpums.
- vai iesaistīšana tādās darbībās, lai varmāka saņemtu seksuālu stimulāciju vai apmierinājumu.

Seksuālās izmantošanas formas

- bērna privātuma pārkāpšana;
- bērna pakļaušana citu seksualitātei;
- bērna ķermeņa aizskaršana;
- dzimumkontakts;
- bērna seksuāla ekspluatācija.

Seksuālās izmantošanas veicējs

Seksuālās izmantošanas klasifikācija

Pieaugušais

Nepilngadīgais

Ar tiešu kontaktu

Bez tieša fiziska kontakta

Dzimumkontakts

Piespiešana
aizskart

Ķermeņa daļu
aizskaršana

Ekspluatācija

Pakļaušana savai
seksualitātei

Privātuma
pārkāpšana

Pamudināšana

Seksuāla izmantošana ar tiešu seksuālu kontaktu

- dzimumkontakts – vagināla un/vai anāla aizskaršana, izmantojot jebkādus objektus, orālais sekss;
- bērna intīmo un citu ķermeņa daļu aizskaršana, lai gūtu seksuālu apmierinājumu;
- bērna piespiešana aizskart, glāstīt vai skūpstīt pieaugušā intīmās ķermeņa daļas;
- bērna seksuālā ekspluatācija – bērna «pārdošana» vai iesaistīšana seksuālu pakalpojumu sniegšanā.

Seksuāla izmantošana bez tieša fiziska kontakta:

- bērna pakļaušana pieaugušo seksualitātei – pieaugušā atkailināšanās, dzimumakta veikšana bērna klātbūtnē, seksuālu piedzīvojumu stāstīšana un pornogrāfiska satura materiālu radīšana bērnam;
- bērna privātuma pārkāpšana – bērna izsekošana un novērošana, viņam veicot intīmas darbības (lietojot tualeti, mazgājoties, pārgērbjoties), vai arī bērna piespiešana atkailināties;
- bērna iesaistīšana un pamudināšana uz seksuālām darbībām;
- bērna seksuālā ekspluatācija, iesaistot pornogrāfiska materiāla radīšanā un izplatīšanā:
 - spiežot bērnu taisīt un izsūtīt savas vai vienaudžu kailbildes un video materiālus;
 - spiežot bērnu skatīties pornogrāfiska rakstura materiālu.

1 no **5** bērniem
tiek
seksuāli
izmantots

Saruna var bērnus pasargāt.
Vairāk uzzini www.dzimba.lv

Fakti par Eiropas Savienības Valstīm

Katrs piektais bērns cieš
no seksuālas
izmantošanas

Daudzi par piedzīvoto
seksuālo vardarbību
izstāsta novēloti (vidēji
pēc 10 gadiem)

70 – 85% gadījumu
pāridarītājs ir bērnam
pazīstams cilvēks nevis
svešinieks

Kas ir bērnu seksuālie izmantotāji?

Pieauguši vīrieši 60%

Pieaugušas sievietes 5 – 10%

Jaunieši (bērni) 30% +

Riska faktori

Izmantotājs

Seksuālas izmantošanas pieredze bērnībā

Ir sodīts par seksuālu izmantošanu

Bērns

Bērns ar veselības problēmām

Bērns ar saskarsmes grūtībām

Ielu bērns

Bērns ar seksuālās izmantošanas pieredzi

Bērns institūcijā

Riska faktori

Ģimenes vide

Sociāla izolēšanās

Izvairīšanās no palīdzības

Biežas dzīvesvietas maiņas

Seksuālās izmantošanas sekas

Uzvedībā – seksualizēta uzvedība, regresija, pašdestruktīva uzvedība, atkārtoti nonāk situācijās kā upuris vai izmantotājs.

Sociālajā sfērā – grūtības veidot attiecības, bailes pazaudēt kontroli...

Kognitīvajā sfērā – grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties, suicidālas domas...

Fiziskajā veselībā – traumas un savainojumi ģenitāliju rajonā, grūtniecība līdz 16 g.v., STI, enurēze, enkoprēze...

Emocionālajā sfērā – kauns, bailes, vainas izjūta, dusmu lēkmes, bezspēcības izjūta, disociācijas, panikas lēkmes, ēšanas traucējumi, neskaidrs ķermeņa tēls...

Vardarbības līmeņi

Bērns <> Bērns

Vecāks <> Bērns

Nometnes darbinieks <> Bērns

Nometnes darbinieks <> Nometnes darbinieks

Nometnes darbinieks<>vecāks

Lai nenotiktu ir svarīga prevence/prevencija

- Uzvedības noteikumi. Ja nepieciešams atšķirīgi dažādām situācijām (peldēšanās noteikumi, noteikumi lietojot batutu, palīdzot virtuvē, dodoties pārgājienā) Ir svarīgi, ka bērni tiek informēti īsi, konkrēti un skaidri. Atkārtoti pēc vajadzības. – Noteikumu veidošanā svarīga bērnu līdzdalība.
- Skaidrs/nemainīgs dienas režīms
- Skaidras sekas par noteikumu pārkāpumiem
- Atrunātas un visiem nometnes darbiniekiem zināmas disciplinēšanas metodes
- Atrunātas un visiem vecākiem zināmas disciplinēšanas metodes
- Skaidra ziņošanas/reaģēšanas kārtība par noteikumu neievērošanu

Disciplinēšanas pamatprincipi

1. Veidojiet vidi, kur valda iejūtība, **stingras robežas** un **pieaugušie** ir **konsekventi**

2. Esiet pieaugušie, nevis draugi

3. Sadarbojieties ar citiem pieaugušajiem. Veidojiet kopīgu nostāju.

4. Prasības bērniem izsakiet **skaidri** un **saprotami**. Esiet konsekventi.

5. Izskaidrojiet iemeslu, kāpēc konkrēta uzvedība nepieciešama.

6. Izlemiet, kurās jomās pieļaujama lielāka brīvība.

7. Padomājiet, kādas varētu būt nepiemērotas uzvedības sekas. Izskaidrojiet tās bērniem.

8. Pievērsiet **uzmanību** bērna **labajai uzvedībai**.

9. **Plānojiet laiku** problēmu risināšanai, lai pārvarētu disciplīnas grūtības.

Kā rīkoties?

Bērns<>Bērns

1. Pārtraukt (pievērst uzmanību un iejaukties)
2. Noskaidrot apstākļus (saruna ar visām pusēm. Sākt ar «cietušo». Ne publiski)
3. **Ja nepieciešams** notikušo pārrunāt ar citiem bērniem
4. **Ja nepieciešams** informēt vecākus
5. Uzrakstīt īsu ziņojumu (aizpildīt «Incidentu lapu» datums, iesaistītie, kas notika, kā rīkojās pieaugušais, paraksts)
6. Izskatīt ziņojumu «vadības komandā» (novērtēt nodarījumu, lemt par tālāko rīcību. Protokolēt.)
7. Izstrādāt intervences plānu (vēlami vairāki varianti, ja nepieciešams, ziņot iesaistīto bērnu vecākiem.)
8. Ieviest intervences plānu (rezultātus protokolēt)
9. Novērot
10. Pārskatīt un papildināt noteikumus, ja nepieciešams

!!!Ārkārtas gadījumos vērsties pie VP, ĀMP nekavējoties!!!

Kā rīkoties?

Vecāks<>Bērns

1. Pamanīt un reaģēt («vai es jums kaut kā varu palīdzēt?»)
2. Saruna ar vecāku, apstākļu noskaidrošanai (uzklausīt!!! Izvairīties no padomu došanas, moralizēšanas, aizrādīšanas, kaunināšanas...)
3. Uzrakstīt īsu ziņojumu («incidenta lapa»)
4. Informēt «vadības komandu» (saruna komandā, protokols.)
5. Lēmuma pieņemšana par tālāko rīcību. (protokols.)
6. Lēmuma realizēšana.(ziņot VP, BT, SD, BAC, ja nepieciešams)
7. Pārskatīt un papildināt noteikumus

!!!Ārkārtas gadījumos vērsties pie VP, ĀMP nekavējoties!!!

Kā rīkoties?

Nometnes darbinieks <> Bērns

1. Pārtraukt (pievērst uzmanību un iejaukties).
2. Noskaidrot apstākļus (Ne publiski) .
3. Ja nepieciešams, informēt vecākus
4. Uzrakstīt īsu ziņojumu (aizpildīt «Incidentu lapu» datums, iesaistītie, kas notika, kā rīkojās pieaugušais, paraksts).
5. Izskatīt ziņojumu «vadības komandā»(novērtēt nodarījumu, lemt par tālāko rīcību. Protokols.).
6. Īstenot nolemto (pēc vajadzības – uzteikt darbu, ziņot VP, ziņot iesaistīto bērnu vecākiem. Obligāti –sniegt skaidrojumu iesaistītajiem bērniem, ja nepieciešams – visiem bērniem).
- 7.Pārskatīt un papildināt noteikumus.

!!!Ārkārtas gadījumos vērsties pie VP, ĀMP nekavējoties!!!

Kā rīkoties?

Nometnes darbinieks <> Nometnes darbinieks

1. Pārtraukt (pievērst uzmanību un iejaukties)
2. Uzrakstīt īsu ziņojumu (aizpildīt «Incidentu lapu» datums, iesaistītie, kas notika, kā rīkojās pieaugušais, paraksts)
3. Izskatīt ziņojumu «vadības komandā» (novērtēt nodarījumu, lemt par tālāko rīcību. Protokols.)
4. Īstenot nolemto (ja nepieciešams – ziņot VP, uzteikt darbu)
5. Vienoties par bērnu informēšanu (saturs, veids, auditorija. Jā nepieciešams).
6. Informēt bērnus.
7. Pārskatīt un papildināt noteikumus

!!!Ārkārtas gadījumos vērsties pie VP, ĀMP nekavējoties!!!

Bērnu tiesību aizsardzības likums

51.pants. Bērna aizsardzība no prettiesiskām darbībām

(3) Katrai personai ir pienākums ziņot **policijai vai citai kompetentai iestādei** par vardarbību vai citu pret bērnu vērstu **noziedzīgu nodarījumu**. Par neziņošanu vainīgās personas saucas pie likumā noteiktās atbildības.

Krimināllikuma 6.pants

Noziedzīga nodarījuma jēdziens

- (1) Par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu **draud kriminālsods**.
- (2) Par noziedzīgu nav atzīstams nodarījums (darbība vai bezdarbība), kam ir šajā likumā paredzēta nodarījuma sastāva pazīmes, bet kas izdarīts apstākļos, kuri **izslēdz kriminālatbildību**.

Bērnu tiesību aizsardzības likums

73.pants. Personu pienākumi bērna tiesību aizsardzībā(1)

Katrai personai ir pienākums **nekavējoties** ziņot policijai, Bērnu aizsardzības centram, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam par likumpārkāpumu, kas vērsts pret bērnu, kā arī tad, ja personai ir aizdomas, ka bērnam ir priekšmeti, vielas vai materiāli vai pastāv apstākļi, kas var apdraudēt paša bērna vai citu personu dzīvību vai veselību.

Pienākums ziņot (16. pants). Psihologu likums

Pienākums nekavējoties **ziņot** par apstākļiem, kas viņam kļuvuši zināmi, veicot savu profesionālo darbību, ja pastāv pamatotas aizdomas, ka minēto apstākļu tūlītēja nenovēršana var novest pie noziedzīga nodarījuma pret personas dzīvību, veselību, tikumību vai dzimumneaizskaramību.

Kādos gadījumos ziņot

Nr.p.k.	Institūcija	Kādos gadījumos ziņot
1.	Valsts policija	Noziedzīgs nodarījums Pāridarītājs persona 14+
2.	Pašvaldības policija	Administratīvs pārkāpums, saistošo noteikumu pārkāpums
3.	BAC	Bērnu tiesību pārkāpums
4.	Bāriņtiesa	Vecāki nepilda savus vecāku pienākumus. Jāaizstāv bērna intereses
5.	Sociālais dienests	Ģimenei vajadzīgs atbalsts, materiāla palīdzība, sociāls pakalpojums (psihologa konsultācija, grupu nodarbība, bērnu audzināšanas konsultācija u.c.)

Kā ziņot VP, BT, BAC, SD

Rakstiski, izmantojot 5 K pieeju:

KAS nodarīts – bērns smagi fiziski sodīts...

KAM nodarīts – bērna vārds, uzvārds, citu personu dati, kas zināmi, ja gadījumā iesaistīti...

KURŠ nodarījis – ja ir, informācija ar pamatojumu (ziņotājs redzēja, bērns stāstīja, informācijas nav)

KAD tas noticis – datums, gads, brīvdienās, pirms vairākām dienām, vakarā, no rīta, vasarā...

KUR tas noticis – mājās, bērnudārzā, uz ielas, rotaļu laukumā, WC...

Lai mums izdodas!

Laila Balode

Nodibinājums «Centrs Dardedze»

www.centrsdardedze.lv

info@centrsdardedze.lv

tel.nr.: +371 29556680,

+371 67600685